

Lidiya Yeqorova

MÜƏLLİM VƏ ŞAGİRD
ÜÇÜN
FORTEPIANODA

13

İLK DƏRS

Bakı – 2019

Üzeyir Hacıbəyli adına
BAKİ MUSİQİ AKADEMİYASI

Lidiya Yeqorova

MÜƏLLİM VƏ ŞAGİRD
ÜÇÜN
FORTEPIANODA

13
İLK DƏRS

Musiqi və incəsənət məktəb müəllimləri,
ali musiqi müəssisələrinin təcrübəçi-tələbələri
üçün “Xüsusi pedaqoji hazırlıq” fənni üzrə
metodiki tövsiyə

Bakı Musiqi Akademiyasının Elmi Şurasının
30 yanvar 2019-cu il tarixli 5 №-li protokolu ilə
təsdiq edilmişdir

Bakı – 2019

Nəşr Üzeyir Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyasının
Orta ixtisas musiqi məktəb-studiyasında hazırlanmışdır

- Elmi redaktor: **Tərhan Seyidov**
*BMA-nın Orta ixtisas musiqi məktəb-studiyasının direktoru,
Azərbaycan Respublikasının əməkdar incəsənət xadimi,
sənətşünaslıq üzrə elmlər doktoru, professor*
- Redaktor: **Sevda Məmmədova**
*BMA-nın Orta ixtisas musiqi məktəb-studiyasının
direktor müavini*
- Korrektorlar: **Natəvan Fərzəliyeva, Fidan Lazımova**
*BMA-nın Orta ixtisas musiqi məktəb-studiyasının
metodistləri*
- Rəyçilər: **Nərminə Quliyeva**
*BMA-nın tədris işləri üzrə prorektoru,
Azərbaycan Respublikasının əməkdar müəllimi,
pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, professor*
- Elnarə Məmmədova**
*"Metodika və xüsusi pedaqoji hazırlıq" kafedrasının müdiri,
sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, dosent*

Azərbaycan dilinə tərcümə – Sevda Əsgərova

Yeqorova Lidiya Nikolayevna.

Müəllim və şagird üçün fortepianoda 13 ilk dərs.

Musiqi və incəsənət məktəb müəllimləri, ali musiqi müəssisələrinin təcrübəçi-tələbələri üçün "Xüsusi pedaqoji hazırlıq" fənni üzrə metodiki tövsiyə. Bakı: BMA, 2019, 48 s.

REDAKTORDAN

Lidiya Yeqorovanın “Müəllim və şagird üçün fortepianoda ilk 13 dərs” metodiki tövsiyəsi 1987-ci ildə ilk dəfə mənim redaktorluğum altında Sevda Əsgərovanın həmmüəllifliyi ilə hazırlanmış "Fortepiano üçün yeni dərslik"də nəşr olunmuşdur.

“Müəllim və şagird üçün fortepianoda ilk 13 dərs” görkəmli Azərbaycan pedaqoq-metodisti Lidiya Nikolayevna Yeqorovanın böyük təcrübə və əməyinin kvintessensiyası, çoxillik pedaqoji fəaliyyətinin nəticəsidir. Metodik faydası və orijinallığı ilə seçilən bu tövsiyə müəllimin bizimlə bölüşdüyü son işidir.

Vəsaitin unikallığı həm şagirdə, həm də onun müəlliminə ünvanlanan ikili didaktik üsulun tətbiq olunmasındadır.

Birinci nəşrin elmi redaktoru kimi mən Lidiya Nikolayevna Yeqorova ilə sıx ünsiyyətdə olmuşam və bu da mənə onun işini, xüsusilə də 13 dərs şəklində müəllim və şagirdlərə yönələn metodik tövsiyələrini bilavasitə müşahidə etməyə imkan yaratmışdır.

Bütün dərslər ərzində sadə melodiyların söz ilə oxunması, onların fortepianoda eşitmə yolu ilə səslənməsi, transpozisiyası, şagirdin klaviatura ilə tanışlığı, alət arxasında düzgün oturuşa yiyələnməsi və “musiqi gimnastikası” ilə tanışlıq, uşaqda eşitmə qabiliyyəti, ritm duyumu, musiqi fantaziyasını inkişaf etdirən “yaradıcı” tapşırıqlar sırasına daxildir. Böyük ehtiyac olduğuna baxmayaraq bu kimi dərsliklərin heç birində belə metodik dərs nümunələrinə rast gəlinmir.

Yuxarıda deyilənləri nəzərə alaraq, biz Lidiya Yeqorovanın metodik tövsiyəsinin yeni nəşrini hazırlamaq qərarına gəldik və ümidvarıq ki, bu dərsliklər müəllimlər (xüsusilə də gənc, pedaqoji fəaliyyətə yeni başlayan), pedaqoji təcrübəni keçən tələbələr, fortepianoda ifa etmək istəyən şagirdlər üçün zəruri olacaq.

Tərlan Seyidov

BİRİNCİ DƏRS

MÜƏLLİMƏ

Uşaqlara fortepianoda çalmağın elementar vərdişlərini 5 – 6 yaşından etibarən öyrətməyə başlamaq lazımdır. Yaxşı musiqi duyumu olan uşaqlarla məşğələləri, müstəsna olaraq 5 yaşından başlamaq olar. Müəllim keçilən dərsləri bütün incəliyinə qədər təsəvvür etməlidir. Kiçicik bir səhv uşaqda musiqiyə olan həvəsi itirə bilər. Bunu bərpa etmək isə son dərəcə cətinidir. İlk dərs nəinki təlim, həm də özünəməxsus oyundur. Sizin musiqiyə olan həqiqi və dərin marağınız, məhəbbətiniz şagirdlərin müvəffəqiyyətinə səbəb olar. Şagirdin marağı olmadıqda isə heç bir pedaqoji vəzifə həll edilə bilməz.

İlk dərsdə birinci oktavanı öyrədin. *Do major* səsdüzümünü oxuyun. Uşaqlar onun səslənməsini duyub yadda saxlamalı, əvvəlcə sizinlə birgə, sonra isə müstəqil surətdə pəsdən oxumalıdırlar (uşaqlar birinci oktavanın *do* və *re* səslərini çətin təqlid edirlər).

Necə çalmaq lazım olduğunu göstərərəkən özünüz xüsusən diqqətli olun, düzgün üsullarla çalın.

Uşaqlarda barmaq sümüyünün əyilməməsinə, barmaqların kiçik hündürlükdən və eyni bərabərdə dairəvi şəkildə enməsinə nəzarət edin. Bu, barmaqlara müəyyən həssaslıq gətirər (barmaqlar həddən artıq dairəvi şəkildə olduqda əl gərginləşir). Çalarkən əlləri düzgün şəkildə tutmaq üzərində işi bir neçə dərs ərzində, uşaqlarda lazımi ifaçılıq vərdişləri yaranana qədər davam etdirmək lazımdır. Şagird bütün zəruri çalğı üsullarına tədricən yiyələnməlidir. Bunun üçün səciyyəvi olan hərəkətləri kəskin surətdə dəyişmək məsləhət deyil.

Alət arxasında düzgün oturmağı öyrədin. Şagird əllərin, barmaqların, biləklərin, bəziönünün, çiyinin, daha doğrusu bütün çiyin qurşağının sərbəst, plastik hərəkətlərinə nail olana qədər onunla birlikdə gimnastik hərəkətləri təkrar edin. Əllərin royalın qapağından diz üzərinə “sürüşüb düşməsi” hərəkəti nəticəsində biliklərin hərəkəti tədricən sərbəstləşir və yumşalır.

Uşağın diqqətini daim cəlb etmək üçün elə ilk dərsdən başlayaraq məşğələləri maraqlı və rəngarəng aparmaq lazımdır. Hər dərsin sonunda həmin gün keçilən bütün materialı təkrar etmək pis olmaz. Onda uşaq evdə nə ilə məşğul olacağını özü üçün müəyyənləşdirir.

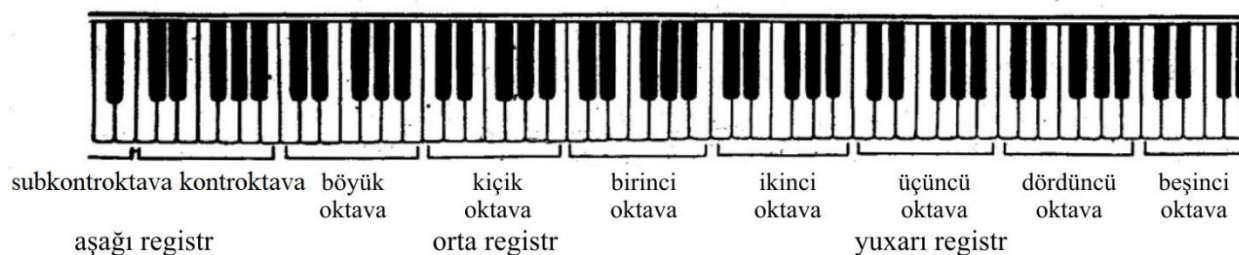
Ş A G İ R D Ə

- Əllərini göstər.
- Sağ əlin hansıdır?
- Bəs sol əlin?
- Əllərinə neçə barmaq var?
- Birinci, yəni böyük barmaqdan saymağa başla.
- Əvvəlcə sağ, sonra sol əlin barmaqlarını say.

B u, r o y a l d ı r

FORTEPIANO KLAVİATURASINDA BÜTÜN OKTAVALARIN SƏSLƏRİ

B u, k l a v i a t u r a d ı r

Stulun kənarında otur. Bədənini yüngülcə qabağa əy. Klaviaturanın quruluşuna diqqət yetir: burda əvvəl iki, sonra isə üç qara dil vardır.

Bütün klaviatura boyu soldan sağa doğru barmaqlarını qara dillərə toxundur.

İki, üç, iki, üç – bir neçə dəfə təkrar et.

Daha yüksək səslər üçün notlar adətən skripka açarında, daha aşağı səslər üçün bas açarında yazılır.

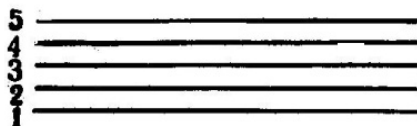
Bu, notlardır:

Dillərin hamısının öz adı var. Klaviaturanın ortasında iki qara dildən qabaq *do* notu yerləşir.

Onu üçüncü barmağınla göstər.

Notlar not xətlərində yazılır:

Hər bir notun not xətlərində öz yeri var.

Notların adlarını yadda saxla: *do, re, mi, fa, sol, lya, si*

Bu birinci oktavadır. *Oktava* iki eyni not arasındakı məsafədir.

Sağ əlinin üçüncü barmağı ilə birinci oktavanın bütün ağ dillərini göstər. Onları bir neçə dəfə çal və adlarını söylə:

Müxtəlif barmaqlarla çal: əvvəlcə üçüncü, sonra ikinci, ardınca dördüncü ilə. İndi stuldan qalx və əllərinlə gimnastika hərəkətləri icra et.

1. Hər iki əlini aşağı sal və onları mümkün qədər tez yellət. Bu hərəkəti bir neçə dəfə təkrar et.

2. Əllərini “tullayırmış” kimi birdən aşağı sal.

3. Barmaqlarını “tullayırmış” kimi birdən aşağı sal.

4. Çiyin qurşaqlarının ikisi ilə də növbə üzrə dairəvi hərəkət et. Tədrisən hərəkətlərin sərbəstliyinə nail ol.

5. Hər iki əlini alətin qapağı üzərinə qoy və hər əlini növbə ilə qapaqdan “sürüşdür”.

Barmaqlar bir az qatlanıb dairəvi şəkil almalıdır.

Bunu bir neçə dəfə təkrar et.

İKİNCİ DƏRS

MÜƏLLİMƏ

Keçirilən dərslərin təkrarı.

“Andrey-Vorobey”i və “Yağdı yağışlar”ı şagird ilə birlikdə dörd əllə çalın.

“Yağdı yağışlar”ı gümrah, şən tərzdə, güclü hissəsini, kulminasiyasını gücləndirərək, pyesin sonunda isə (daha artıq təntənə üçün) tempi ağırlaşdıraraq ifa etməyə çalışın. Onda bütün pyesi yalnız bir səsdə çaldığına baxmayaraq, uşaq özünü əsl musiqinin yaranmasında bir yaxın iştirakçı kimi hiss edər.

Səsin uşaq tərəfindən necə mənimsənilməsinə daim nəzarət etmək vacibdir.

Uşaqları ansamblıda iştirak etməyə və həmişə müşayiəti diqqətlə dinləməyə alışdırın.

“Pioner” mahnısını çaldıqdan sonra şagirdə onu oxumağı və ikinci barmağı ilə çalmağı təklif edin.

Non leqato. Bu termini təfərrüatı ilə izah edin, *leqato* və *non leqato* çalğı üsulları arasındakı fərqi göstərin.

Uşaqların öyrəndiklərini növbəti dərsdə təkrar etmək zəruridir. Bu uşaqları sevindirməlidir. Axı onlar bir daha tanış musiqi ilə görüşəcəklər.

ŞAĞİRDƏ

Yadda saxla: *sol* notu skripka açarının ikinci xətti üzərində yazılır.

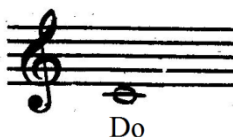

Bu, skripka açarı və ya *sol* açarıdır.

Mi notu birinci xətt üzərində yazılır.

Do notu not sətirlərinin altında yerləşən birinci əlavə xəttin üzərində yazılır.

Bunu yadda saxla!

“ANDREY-VOROBey”

“Andrey-vorobey” mahnısını *sol* notunda ikinci və üçüncü barmaqları girdələşdirərək çal. Melodiyanı şeir deməklə müşayiət et.

Андрей-воробей,
Не гоняй голубей,
Голуби летают,
Тебе не мешают.

“Andrey-vorobey” sözünün sonunu azacıq vurğu ilə tələffüz et.
Mahnını çal və oxu (müəllim sənə kömək edəcək).

Bu mahnını canlı və şən ruhda, gümrah və tez çal. Fikir verirsənmi, bu necə şən və məzəli mahnıdır?

YAĞDI YAĞIŞLAR

Yağdı yağışlar,
Banladı quşlar.
Su axdı, daşdı,
Ağardı daşlar.

Şagird

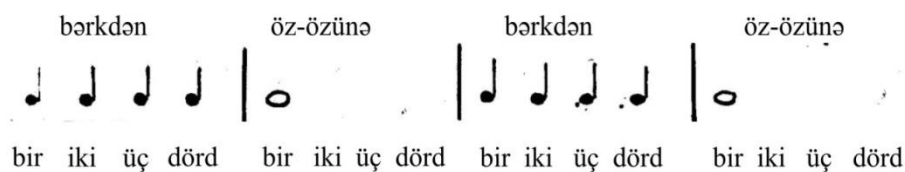
Müəllim

Saymağı öyrənməyə başlayaq. Dördə qədər sayacağıq.

Tapşırığı yerinə yetirərkən dördəcən say və bunu əl çalmaqla müşayiət et. Bütöv notu əl çalmadan öz-özünə say.

Sonra bu pyesi *mi* notundan çalmaqla təkrar et.

Əvvəlki qaydada say. Tapşırığı saymadan təkrar et. Onu yadda saxladınmı? Elə isə çal və sözlərlə birlikdə oxu.

Sən “Yağdı yağışlar”ı *mi* notundan çaldın. İndi onu üçüncü barmağınla *do* notundan çalmağa çalış. Səsləri bir-biri ilə nə çox əlaqəli, nə də qırıq-qırıq çalma. Yəni barmaqlarını pianonun dillərindən azacıq ayırmaqla kifayətlən. Bu üsul *non legato* (yəni əlaqəsiz) adlanır (*legato* isə, əksinə, səslərin bir-biri ilə sıx əlaqəsinə əsaslanır).

“Pioner” mahnısını yadda saxladığın kimi oxu və çal.

PİONER

Вот идет пионер
Для ребят он пример

Ü Ç Ü N C Ü D Ə R S

M Ü Ə L L İ M Ə

Legato – yeni səslənmə üsuluna keçid uşaqlar tərəfindən çətin qavranılır. Odur ki, rəvan və rabitəli ifa vərdişinə və onun təbiiliyinə nail olmaq üçün ciddi iş aparmaq vacibdir. *Non legato* üsulundan fərqli olaraq, barmaqları dillərdən qaldırmamaq şərti ilə bir dildən digərinə keçirmək qaydasını göstərmək lazımdır. Özü də əlin gərginləşməməsinə xüsusi diqqət yetirilməlidir. Çünki bu ciddi qüsuru, yəni əl gərginliyini sonradan aradan qaldırmaq çox çətindir.

Verilən tapşırıqları heç də dərhal və dəqiqliklə yerinə yetirməyi tələb etmək vacib deyil. Başlıcası odur ki, uşaq tapşırığı dərk edə bilsin.

Nəzərə alın ki, musiqi təliminin ilk mərhələsində uşağa çox ağır tempdə çalmaq məsləhət görülmür. Belə ki, bu halda musiqi həm duyum, həm də hərəkət nöqtəyindən nəzərindən pis qavranılır.

Uşaqlar hər hansı prosesdə iştirak edərkən özünəməxsus fəallıq göstərirlər. Bu, onların əzələ aparatının quruluşundan irəli gəlir. Bu səbəbdən, pyes yalnız ritm cəhətdən təhrif olunduqda, onu ağır tempdə çalib öyrənmək məsləhət görülür.

Həm birinci, həm də sonrakı dərslərdə uşaqların ifaçılıq vərdişlərinin kamil səviyyəyə çatdırmaq vacib deyildir. Bu nəinki notun səslənməsi, ritm, əlin qoyuluş tərzinə, həmçinin gimnastik hərəkətlərə də aiddir.

Şagirdin şəxsən hər şeyi mənimsəyib, öz musiqi duyumundan və təfəkkür süzgəcindən keçirib, müəyyən müsbət nəticələrə nail olmasını səbirlə gözləmək məsləhətdir.

Buna isə vaxt tələb olunur. Əlbəttə, ciddi qüsurlara xüsusi diqqət yetirmək və onları düzəltmək zəruridir. Hər bir növbəti dərstdə tapşırıq əvvəlkinə nisbətən daha yaxşı yerinə yetirilsə də, müəllimin diqqəti fasiləsiz olaraq qüsurların tədricən aradan qaldırılmasına yönəldilməlidir.

Uşaqların inkişafı, musiqi alətində çalmağı öyrənməsi üçün lazım olan hər bir şey ona hazır şəkildə təqdim olunmamalıdır. Bütün bunları o, özü sanki “kəşf etməlidir”.

Məşğələlərin əsas məqsədi uşaqları fəal düşünməyə, özünü dinləməyə, əsərin əsas fikrini maraqlı tərzdə və onların imkanları daxilində məzmunlu surətdə çatdırmağa öyrətməkdən ibarətdir.

Müəllim hətta ayrı-ayrı kiçik müvəffəqiyyətlərə görə də şagirdin səyini qeyd etməlidir.

Əgər dərs gümrah ruhda keçərsə, bu, müəllim və şagirdə əsl işgüzar əhval-ruhiyyənin yaranmasına kömək edər.

Ş A G İ R D Ə

Sən “Vasilyok” adlı yeni mahnını öyrənəcəksən.

VASILYOK

Василек-василек,
Мой любимый цветок.
Рос в степи василек,
А попал в мой венок.

Bunun üçün sənə birinci oktavanın daha iki notu – *fa* və *re* ilə tanış olmaq lazımdır.

Fa – birinci və ikinci xəttin arasında yazılır.

Re – birinci xəttin altında yerləşir.

Onların harada yazıldığını yadda saxladınmı?

İndi mahnını müxtəlif üsullarla çal. Əvvəlcə *non leqato* (sən artıq bunu bacarırsan), sonra isə *leqato* üsulu ilə (yəni barmaqlarını dillərdən ayırmamaq şərti ilə).

Belə çalmaq daha çətinidir. Çünki bu halda sanki əl bir notu digərinə və deməli, bir dili o birisinə sıx və rəvan şəkildə birləşdirir.

Sən gələcəkdə *leqato* – rəvan üsuldən çox istifadə edərək xeyli əsər çalacaqsan.

Diqqətli ol!

ŞƏNGÜLÜM – MƏNGÜLÜM

Козлятушки-ребятушки,
Ваша мама пришла
Молочка принесла.

“Şəngülüm-Məngülüm” mahnısını öyrən. Onu *leqato* ilə çal. Nota baxmadan bu mahnını nota köçürməyə çalış.

İndi isə daha mürəkkəb tapşırıq: mahnının melodiyasını *sol* notundan başlayaraq çalmağa çalış. Əgər qara dildən istifadə etmək lazım gələrsə, özünü itirmə. Ondan harada istifadə etmək lazım gələcəyini özün duyacaqsan.

Bütün gimnastika hərəkətlərini və əllərini royalın qapağı üstündən astaca olaraq dizlərinin üzərinə “sürüşdürdüyünü” yadına sal. Bunların hamısını icra et.

Do, *sol* və *re* notlarından başlayaraq “Pioner” mahnısını çal. Keçdiyin bütün mahnıları təkrar et. Sən onları unutmamalısan. Alətin necə səsləndiyini diqqətlə dinlə.

İfadəli tərzdə və aramla çal. Əgər nə isə alınmırsa, bir neçə dəfə ağır tempdə təkrar et, sonra isə yenidən əvvəlki qaydada çalmağa başla.

DÖRDÜNCÜ DƏRS

MÜƏLLİMƏ

Uşaqlarla məşğul olarkən onlardan dərhal ahəngdar səslə çalmağı tələb etməyin.

Həmişə uşaqlara xatırladın ki, səsi bir qədər dairəvi forma almış barmaqlarla, sərbəst əl ilə və çox sadə bir tərzdə götürmək vacibdir. Özü də barmaqdan barmağa keçərkən heç bir təkan, güc və təzyiqə yol verilməməlidir.

Görkəmli pedaqoq və pianoçu A.B.Qoldenveyzerin dəyərli göstərişinə əsasən, əli süni surətdə “tutmaq” və qoymaq məsləhət deyil. Barmaqlar bir növ dili “götürməli”, əl isə barmaqların ardınca yönəlməlidir. Bu müxtəlif hərəkətlər əllərin vəziyyətini mətnin fakturasından asılı olaraq dəyişir, əl və çiyin qurşağı isə həmin hərəkətlərə uyğunlaşır. Nəticədə uşaqlar əllərin və çiyin qurşağının sərbəstliyinə nail olurlar. Fakturadan asılı olaraq, pianoçunun çalğı prosesində instinktiv surətdə dirsəklər, biləklər, bəziönü və kürək də qoşulur.

Bütün bədənənin hərəkətləri elastikləşir və təbii sərbəstlik alır. Barmaqların cəldliyi və çevikliyi getdikcə artır. Hətta kiçik yaşlarda belə uşağın barmaqları bəzi çətinlikləri dəf etməyə qadirdir. Barmaqlar üçün xüsusi tapşırıqlar gündəlik məşğələlərə daxil edilir.

Barmaqların çevikliyi inkişaf etdirmək məqsədi ilə elə ilk aylardan başlayaraq royalın qapağı üzərində “trel” tapşırıqlarını icra etmək faydalı olardı. Bu tapşırıqlar alətin müqavimətini tədricən aradan qaldırır (1 – 2, 1 – 2; 4 – 3, 4 – 3; 5 – 4, 5 – 4).

Treli səkkizliklərlə çalmaq lazımdır (səkkizliyi yazmaq və saymaq qaydası dərs zamanı izah olunur).

“Kulminasiya” sözünün mənasını şagirdə izah etmək məsləhətdir.

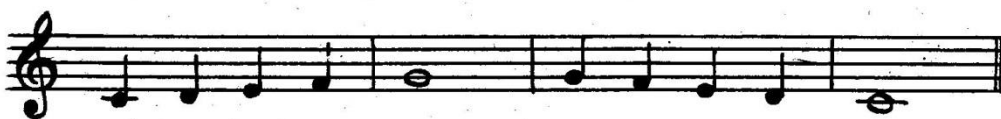
Müxtəlif tonallıqlara (yalnız açarda iki işarə olan tonallıqlar əhatə olunur) transpozisiya edərkən şagirdlərə çox da kömək etmək lazım deyil. Axı onlar öz musiqi duyumunu inkişaf etdirməlidirlər. Məhz musiqi duyumu gələcəkdə şagirdlərin əsas köməkçisi olacaq.

Tanış melodiyanı *unison* şəkildə çalmaq faydalıdır. Özü də bu üsulla çalmağı tez-tez təkrarlamaq məsləhətdir. O, klaviaturadan getdikcə daha sərbəst istifadə etməyə, alətin müxtəlif registrlərdə səslənməsini yaxşı duymağa kömək edir. Belə məşğələlər dinləmək təcrübəsini və musiqi təsəvvürlərini zənginləşdirər.

Ş A G İ R D Ə

“Zəng çalınır” mahnısını öyrən.

ZƏNG ÇALINIR

Прозвенел звонок,
Начался урок.

Notların adlarını oxu və fikirləş, gör, necə sayacaqsan. Sonra notda göstərilmiş qaydada çal. Çaldıqca oxu.

Sən mahnını *Do majorda* çaldın. *Do majorda do* – ən əsas notdur. Bu mahnı onunla başlayır və onunla da qurtarır.

İndi mahnını yadda saxladığın kimi *Re majorda* çal. O, *re* notundan başlayır (*Sol* majorda – *sol*, *Lya* majorda *lya* notundan). *Re*, *sol* və *lya* – onların əsas notlarıdır.

Tonallıqların adlarını yadda saxla: *Do major*, *Re major*, *Lya major*. Çal və eyni zamanda oxu.

İLK ZƏNG

Çalınır birinci zəng
Məktəblisən bu gündən

“İlk zəng” mahnısını öyrən. Onu düzgün say. Sonra notda yazıldığı kimi *re* notundan başlayaraq çal və oxu.

İndi isə daha çətin tapşırıq olacaq – bu mahnını *lya* notundan çalmağa başla. Səhv etməmək üçün diqqətli olmaq lazımdır.

DİN-DON

Дин-дон, дин-дон,
Загорелся кошкин дом.
Кошка выскочила,
Глаза выпучила.
Бежит курица с ведром
Заливает кошкин дом.
Дин-дон, дин-дон,
Дон, дон, дон!

“Din-don” mahnısını çalmaq hələ sənin üçün çətinidir. Onun əvvəlindən dörd xanə öyrən.

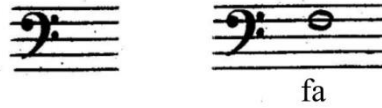

♪ – bu, yarım notdur.

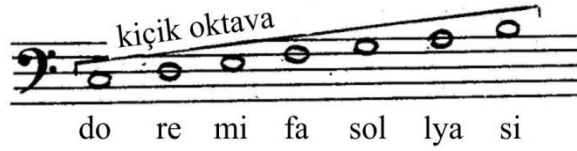
Yarım not ikiye sayılır: *bir, iki* və ya *bir və, iki və*.

Bərkdən say. Üçüncü barmaqla ucadan və cingiltili səslə çal. Bu, çağırışı xatırladır. Elə bil ki, yağın söndürənləri köməyə çağırırlar.

Sən bas açarı ilə tanış olmalısən, yoxsa bu mahnını axıra qədər çala bilməzsən.

Bu, bas açarıdır. Onu “fa” açarı da adlandırırlar.

Bu, kiçik oktavadır. Bas açarında kiçik oktava notlarının necə yazıldığını yadda saxla.

Skripka və bas açarlarında bütün xətlər üzərində və eləcə də xətlər arasında yazılan notları yadda saxla.

İndi isə “Din-don” mahnısını əvvəldən axıra kimi iki əlinlə çalıb öyrənməyə başla. Aşağıdakı sətirlər sol əl üçün, yuxarıdakılar isə sağ əl üçündür.

Pauza işarəsi sənin üçün yenidir. *Pauza* – fasiləni, musiqinin kəsildiyini bildirir. Pauzalardan hər birinin öz sayı var.

- iki çərəklik qədər pauza və ya yarım pauza.
- dörd çərəklik pauza və ya bütöv pauza.

Sən aşağı sətirdə yazılanları sol əllə çalacaqsan. Bu zaman sağ əl fasilə edəcək.
Yuxarı sətirdə yazılanları isə sağ əllə çalacaqsan. Sol əl fasilə edir.
Ardıcıl surətdə sağ və sol əllə çal. Əlini zəif təkanla oktavadan-oktavaya keçirməyi öyrən.

“Din-don” mahnısı şən və məzəlidir. Onu kifayət qədər bərkdən çalmaq lazımdır. Mahnının qurtarmasına yaxın səsi tədricən artırmaq zəruridir.

f (*forte*) – bərkdən, **ff** (*fortissimo*). – lap bərkdən.

♯ – bu, *fermata*, yəni səsin uzadılmasıdır.

Fermata ən axırncı notun üstündə yazılır və onun səslənmə müddətini bir qədər uzadır.

“Pioner” mahnısını ardıcıl surətdə sağ və sol əllə, sonra eyni vaxtda iki əllə birinci və ikinci oktavada çalıb təkrarla. Səslərin iki əllə eyni zamanda ifası *unison* adlanır.

Bu mahnını sənə tanış olan tonallıqlarda ayrı-ayrı notlardan *unison* üsulu ilə çalmağa çalış.

GÜNƏŞ PARLAYIR

Светит солнышко,
К нам в окошечко.

Yeni “Günəş parlayır” mahnısını öyrən.

Əvvəlcə sənə tanış olan bütün tapşırıqları təkrarla. Sonra isə daha bir yeni tapşırıq əlavə et: əlini royalın qapağı üzərinə qoyub göstərilən barmaqlarla (1 – 2, 2 – 3, 3 – 4, 4 – 5) bir növ çalğını təqlid et.

GÜNƏŞ

Günəş yenə bu səhər
Pəncərədən baxırdı.

ÇIX, GÜNƏŞ

Çix, çix, günəş çix!
Səhər sənə göz açsın.

Əvvəlcə notların uzunluqlarını və açarı nəzərdən keçir, sonra isə çalmağa başla.
Bütün keçilmiş pyesləri təkrar et. Əsl musiqiçi, yaxşı ifaçı ol! Elə çal ki, səni dinləmək maraqlı olsun. Yaxşı qiymət almağa çalış!

B E Ş İ N C İ D Ə R S

M Ü Ə L L İ M Ə

Artıq dediyimiz kimi, sol əlin qoyuluşu üzərində xüsusi iş aparmaq lazım deyil. Qavranılmış çalğı vərdisləri sağ əldən qeyri-iradi olaraq sol ələ keçir. Ona görə də keçilən pyeslərin iki əllə *unison* şəkildə çalınmasını fəal surətdə inkişaf etdirmək olar.

Not pərdələrinin nömrələnməsini araşdırmaq, tonika üçsəsliyi, kvinta səsini klaviaturada axtarib tapmaq işində uşaqlara kömək edin. Intervallar haqda da onlara bəzi məlumat vermək olar.

Alterasiya işarələrini uşaqlar adətən asan mənimsəyirlər. Lakin buna baxmayaraq onlara yeri gəldikcə kömək etmək də məsləhətdir. Əks təqdirdə uşaqlar xromatik səsdüzümünü öyrənərkən çətinlik çəkərlər.

Xromatizmlərin çətin alınan beş barmaqla, özü də *leqato* ilə çalınması əzələlərin gərginləşməsinə gətirib çıxara bilər. A.B.Qoldenveyzerin – əllər barmaqların ardınca yönəlməlidir – göstərişini özünüz həmişə yadda saxlayıb, şagirdlərə təfərrüatı ilə izah edin.

Hər bir təzyiqə yol vermədən, sərbəst əllə və kifayət qədər çevik çalmaq lazımdır. Beşinci barmaqdan birinciyə keçidin rəvanlığı və təbiiliyinə nail olmaq vacibdir.

Şagird belə bir mürəkkəb tapşırıq alır: o, tanış mahnıları müstəqil surətdə müxtəlif tonallıqlara transpozisiya etməlidir. Şagirdlərə ehtiyatla kömək edib onların fikrini lazım olan səsi axtarib tapmağa istiqamətləndirin.

Uşaqlara əvvəl majorda, sonra isə minorda yazılmış musiqi əsərləri çalın. Onlar bu iki əsərin səslənməsi arasında fərqi eşitməli və duymalıdırlar.

Melodiyaya müvafiq müşayiət qoşmaq işində uşaqlara kömək edin.

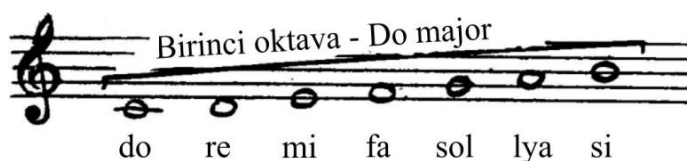
Ş A G İ R D Ə

Sənə tanış olan pyeslərin hamısını yada sal və onları sol əllə, sonra isə *unison* şəklində hər iki əllə çal. Not xətləri və onların arasında yerləşən bütün notları skripka və bas açarlarında yazmaqla təkrar et.

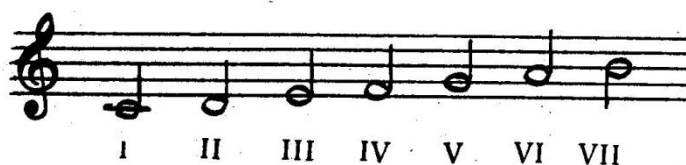
Onların necə yerləşdiyini yadda saxladınmı? Hər şeyi elə ilk dərsdə öyrənməyə çalış. Öyrəndiklərini növbəti dərslərdə təkrar etməklə daha dərinlən mənimsəyə bilərsən.

Bas açarında sol əlinlə melodiya uyğun bir səs seç. Bu səsə müşayiət deyilir. Diqqətlə qulaq as, gör bu səs mahnının melodiyasına uyğun gəlir, ya yox?

Sənə tanış olan yeddi notun bir-birinin ardınca çalınması *do major* qammasını təşkil edir.

Hər bir not bu qammanın müəyyən pərdəsidir.

Qammanın ən əsas pərdələri üçsəslilik təşkil edən I, III və V pərdələrdir. Qalan bütün pərdələr qeyri-sabitdirlər və “əsas” pərdələrə həll olmağa çalışırlar. Sənə tanış olan istənilən pyesin melodiyası ilə uzlaşan üçsəslilik axtarıb tapmağa çalış.

Əl və barmaqların üçün gimnastika hərəkətlərini icra et.

Tanış ol.

- # ♭ ♮ – Bu, alterasiya işarələridir.
- # – diyez yüksəlməni işarə edir.
- ♭ – bemol enməni işarə edir.
- ♮ – bekar diyez və bemolu ləğv edir.

İndi isə yeni xromatik tapşırığı yerinə yetirməyə çalış.

Göstərilən barmaqlarla rabbitəli şəkildə çal. Yaddan çıxartma ki, əl barmaqlara müvafiq surətdə hərəkət edir.

CÜCƏLƏRİM

Cib, cib cücələrım,
Cib, cib, cib, cib cücələrım,
Mənim qəşəng cücələrım,
Tükü ipək cücələrım.

İndi isə bəstəkar Qəmbər Hüseynlinin “Cücələrım” mahnısını çal və tədricən öyrən. Bu mahnını müxtəlif notlardan çal. Müxtəlif notlardan çalmaq ayrı-ayrı tonallıqlara *transpozisiya* etmək deməkdir. Bu, gələcəkdə sənə lazım olacaq vacib vərdislərdən biridir.

PİŞİK

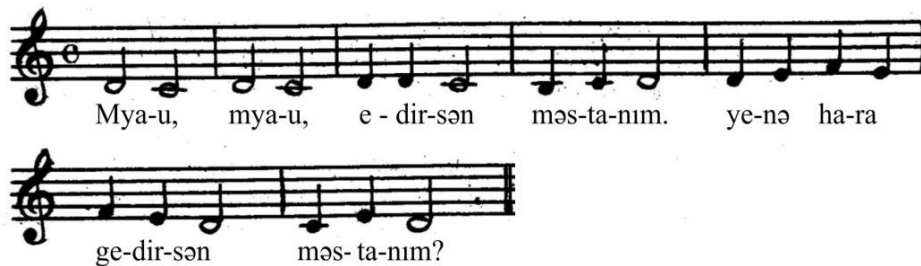

У kota-воркота
Колыбелька хороша

“Pişik” mahnısını əvvəlcə sağ əllə çal. Hər notun çalınacağı barmaq notların üstündə yazılıb. Sonra sol əllə çal. Burada barmaqlar notların altında yazılıb.

İndi də mahnını sağ və sol əl arasında iki oktava məsafəsi olmaq şərti ilə *unison* şəkildə çal.

MƏSTAN PİŞİK

Myau, Myau,
Edirsən Məstanım,
Yenə hara gedirsən,
Məstanım?

“Məstan pişik” mahnısını oxu və çal.

Bu vaxta qədər sən bütün əsərləri major tonallıqlarında ifa edirdin. İndi isə minorda yazılmış mahnı ilə tanış olacaqsan.

TOZAĞACI

Во поле береза стояла,
Во поле кудрявая стояла.

“Tozağacı” mahnısını öyrən.

Hər nota uyğun olan barmağı qarşıdakı notda səliqə ilə qeyd et. Yuxarıda sağ, aşağıda isə sol əlin barmaqlarını yaz.

İndi oxu. Çox gözəl melodiya, elə deyilmi?

HÜNDÜR DAĞDAN

Вот с высокой горки
Ручеек сбегает,
Маленькую лодку
Ветер подгоняет.

“Hündür dağdan” mahnısını öyrənməyə başla və onu *sol, re və fa majora* transpozisiya et.

Alətin necə səsləndiyinə diqqətlə qulaq as. Həmişə çalğının ifadəliliyinə fikir ver.
Bu mahnını *unison* şəkildə çalmaq çox asandır. Mahnının melodiyasına uyğun olan müşayiət seçmək daha çətindir.
Lakin sən səy etməli, çalışmalısan.

ALTINCI DƏRS

MÜƏLLİMƏ

Şagird bu dərsdə çoxlu yeni tapşırıq alacaq.
Nüansların işarə olunması.
Siz uşaqlara dinamik çalarların adlarını düzgün tələffüz etməyi öyrətməklə kifayətlənməməlisiniz. Əsər əvvəldən axıra kimi eyni bir tembrdə çalınarsa, o, necə də maraqsız və yekrəng təsir bağışlayar.

Deməli, başlıcası odur ki, uşaqlar musiqidə nüansların nə qədər mühüm olduğunu aydın təsəvvür etsinlər.

Eyni bir səsin dinamik dəyişikliklərlə bir neçə dəfə təkrar olunması tapşırığını icra etmək məsləhətdir. Çünki uşaqlar hətta bir səs çərçivəsində belə musiqinin xarakterinin necə dəyişdiyini duyacaqlar. Bu tapşırığı ikinci və üçüncü barmaqlarla çalmaq lazımdır.

Nəzarət edin ki, şagirdlər tapşırığı düzgün yerinə yetirsinlər. “Yağış” mahnısında ilk dəfə *tersiya*, *kvinta*, hətta *üçton* kimi intervallara təsadüf olunur.

Pyesin melodiya və müşayiətini öyrəndikdə çalışmaq lazımdır ki, uşaqlar melodiyanın əsas (melodiyasız musiqi yoxdur), müşayiətin isə ona tabe olduğunu dərk etsinlər. Əlbəttə, bu istiqamətdə iş yalnız bir dərslə məhdudlaşmamalıdır.

“Xoruz” mahnısını öyrənərkən uşaqlar musiqi frazasının bitkinliyinə, onun sonuna doğru səslənmənin zəifləməsinə, “quq-qulu-qu” nidasında kulminasiyaya nail olmalıdırlar.

Musiqidə fraza duyumu, zəif və güclü zərbə haqqında anlayış uşaqlar tərəfindən möhkəm mənimsənilməlidir. Bu isə ciddi iş tələb edir. Bas açarı ilə ilk ciddi tanışlıq və bu açarın öyrənilməsi görkəmli sovet pedaqoqu Y.F.Qnesinanın pyesindən başlanır. Pyesin öyrənilməsi prosesinə əyləncə və “oyun” ünsürlərini daxil etmək məsləhətdir.

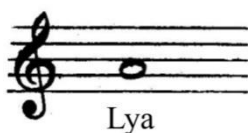
Uşaqlar *liqa* ilə tanış olmalı, notların üzərindəki nöqtələrin nə işarə etdiyini başa düşməli, son xanədə nəyin dəyişdiyini eşitməlidirlər. Bu, onlara eşidib, görüb təhlil etmək vərdişini aşılayar.

ŞAGİRDƏ

YAĞIŞ

Дождик, дождик,
Кап да кап,
Мокрые дорожки,
Все равно пойдем гулять,
Надевай галошки.
Кап, кап, кап, кап.

Bu, *lya* notudur.

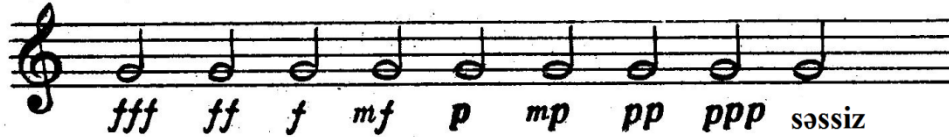
“Yağış” mahnısı bu notdan başlanır. Mahniyə diqqət yetir. Onun quruluşu maraqlıdır. Belə ki, mahnının melodiyaı cəmi iki not – *lya* və *sol* notlarından ibarətdir. Bəs nə üçün? Bəlkə o səbəbdən ki, yağışın yağmasında yeknəsəklik, bir az da kədər doğuran nə isə vardır.

Mahnını öyrəndikdən sonra yeni tapşırığı icra et: nüanslarla çalmağa çalış.

Pyesi *messo-forte* (**mf**), yəni çox da bərk olmayan səslə çalmağa başla, əsərin sonuna doğru səslənməni tədricən zəiflət və onu yavaş *pianoya* (**p**) endir. Bu italyan işarələri bütün dünyada qəbul olunmuşdur.

Hələ fortepiano icad olunmadığı dövrdə insanlar **klavesin** və **klavikord** musiqi alətindən istifadə edirdilər. Lakin onlarda bərk səslə çalmaq mümkün deyildi. Sonralar bərk (**f**) və yavaş (**p**) çalmaq mümkün olan alət kəşf olundu və bu səbəbdən onu **fortepiano** adlandırıdılar. Bütün səslər yavaş, lakin aydın eşidilsin deyə çox çalışmaq lazımdır. Belə səslərə barmaqları dillərə yumşaq tərzdə basaraq nail olmaq mümkündür.

Belə bir tapşırıq üzərində işlə:

ff – *fortissimo* – çox ucadan, çox bərkdən;

f – *forte* – ucadan, bərkdən;

mf – *mezzo-forte* – çox da bərkdən yox;

p – *piano* – yavaş, pəsdən;

pp – *pianissimo* – çox yavaş, zəif səslə.

Tapşırığı belə icra etmək lazımdır:

ff – əlini yüksəkdən dillərin üzərinə cəld və zərblə endir;

pp – həmin hərəkəti nisbətən az cəldliklə və zərblə icra et.

Əlini və barmaqlarını tədricən dillərə yaxınlaşdıraraq səslənməni *pianissimoya* (**pp**) endir.

Non legato çal. Çalarkən sayma və biləkləri boş saxlama.

YAĞIŞ

“Yağış” pyesi iki əl üçün yazılıb. Sol əl – müşayiət, iki müxtəlif səsdən ibarətdir.

Notlara diqqətlə bax. Oradakı *si* notu hələ sənə tanış deyil.

İki əlinlə çal. Sağ əlin ifa etdiyi melodiyanı zəiflətməmək üçün sol əlinlə bir qədər yavaş çalmağa çalış.

Buna dərhal nail olmasan özünü itirmə. Axı belə çalmaq çətindir.

MAY BAYRAMI

Şadlan, ay qızım, Maydır!
May gör nə gözəl aydır!

“May bayramı” mahnısını müxtəlif tonlardan çal və oxu.

Biz xanənin nə olduğunu sənə hələ izah etməmişik. *Xanə* – iki güclü pay arasındakı məsafədir. Xanələri bir-birindən şaquli xətt ayırır.

Bu mahnının hər xanəsi dörd çərəkədən ibarətdir.

Güclü payı həmişə yüngülcə ayır. Axı bu, xanənin birinci notudur. Frazanın son notunu isə yavaş səslə çal və oxu, bu, xanənin zəif payıdır.

“May bayramı” mahnısını nota baxmadan *re* və *lya* səslərindən yazmağa çalış. Sonra isə yazdığını çalıb yoxla.

XORUZCUĞAZ

Петушок-петушок,
Золотой гребешок,
Масляна головушка,
Шелкова бородушка.
Ку-ка-ре-ку!!!

“Xoruzcuğaz” mahnısını iki əllə, *unison* şəkildə olmamaq şərti ilə ifa et. Sol əldə hər fraza *mi* notu ilə bitir. Onu üçüncü barmaqla çal.

Bütün pyes boyu güclü payları ayırmağı, qabartmağı unutma.

“Xoruzcuğaz” mahnısının sonunu – “Quqqulu-qu”nu *do – mi – do – sol* notlarını sağ əlin, 1 – 3 – 1 – 5 barmaqlarla, *non legato* üsulu ilə bərkdən çal.

Son sol notunun üstündə artıq sənə tanış olan *fermata* (♯) işarəsi durur. Pyesdə bu, ən bərk səsdir. Ona səslənməni tədricən artıraraq yaxınlaşmaq lazımdır. Bu dərstdə biz bas açarında yazılmış kiçik pyesləri öyrənməyə başlayırıq.

PYES

Not üzərində nöqtə var. Nöqtə notların qırıq-qırıq çalındığını işarə edir. Bu cür çalğı üsulu *staccato* adlanır.

Pyesi araşdırıb ifa etdikdən sonra eşidəcəksən ki, sağ əlin melodiyası sol əldə də təkrarlanır.

Hər şey dəqiq təkrarlanır, yoxsa nə isə dəyişir?

Nota diqqətlə baxıb çal.

YEDDİNCİ DƏRS

MÜƏLLİMƏ

Məşhur pedaqoq, pianoçu Leonid Vladimiroviç Nikolayev əlin düzgün qoyuluşunun mühüm prinsiplərini göstərmişdir. Onlar böyük əhəmiyyət kəsb edir:

1. Həmişə bütün əllə çalmalı, yalnız əlin hər bir hissəsinin iştirak dərəcəsini dəyişməli;

2. Əsas iş funksiyalarını əlin yuxarı hissələri ilə icra etməli. Bilək və barmaqlar zərbli deyil, daha çox dayaq və qamarlayıcı orqanlardır;

3. Çalğı zamanı barmaqlar və biləklərin rahat vəziyyətini əl, onun yuxarı hissələri, yəni çiyin qurşağı təmin edir;

4. Barmaq dilə doğru uzanmamalı, onun üzərində yerləşməlidir. Baş barmağın vəziyyəti mühüm əhəmiyyətə malikdir;

5. Çalğı zamanı barmaqları elə saxlamaq lazımdır ki, gərginlik və yorğunluq yaranmasın.

ŞAGİRDƏ

Çiyin qurşağı üçün müxtəlif gimnastik hərəkətlərin icrasını davam etdir. Onlar bütün yaşlardan olan pianoçular üçün çox vacibdir.

Bu dərsdən sən Çerninin etüdünü öyrənməyə başlayacaqsan.

ETÜD №1

— bu, *liqadır*. O, rabitəli çalğı üsulunu işarə edir.

Dördüncü xanədən sonra *do* notunu çal.

Əvvəlcə yalnız ilk iki frazanı *do*, *sol*, *re* və *fa* *majorda* unison şəklində çalıb öyrən.

Bütün keçilmiş materialı təkrarla. Hər mahnını və pyesi iki-üç tonallığa *transpozisiya* et.

BOZ KEÇİ

Gəl, gəl gedək
Çəmənə, boz keçi.
Gedək, gəzək
Çəməndə boz keçi

“Boz keçi” mahnısının not yazısına bax. Orada əsas not hansıdır? Mahnı hansı tonallıqdadır?

Mahnını çal və ona müvafiq müşayiət tapmağa çalış.

Sonra isə mahnını müşayiətlə çalıb, sözlərlə oxu.

DƏLƏ

Скачет белка
Скок да скок,
Что за миленький зверек?!
Вот бы мне ее поймать,
Всем ребятам показать.

Bu mahnını müşayiətlə çalıb oxu. Onun xarakteri necədir? Mahnı majorda, yoxsa minordadır?

Onu necə ifa etmək lazımdır? Kədərli və ya şən? *Non leqato*? *Leqato*? Bəlkə *stakkato*?

Bu mahnını çox asanlıqla istənilən tonallığa transpozisiya etmək olar.

MƏN SÜRÜCÜYƏM

Yanır yaşıl rəng işıq,
Du, du, du, du, du
Yol açıqdır, yol açıq,
Du, du, du, du, du

“Mən sürücüyəm” mahnısını öyrən. Çalış ki, notların altında barmaqların ardıcılığını düzgün müəyyənləşdirəsən. Bunun üzərində yaxşı fikirləş.

PYES

Macar bəstəkarı B.Bartokun pyesində sənin üçün yeniliklər çoxdur. Əvvəla, başlanğıcda, skripka açarından dərhal sonra 4/4 rəqəmi yazılıb. O ölçünü işarə edir. Bu, o deməkdir ki, hər xanə dörd çərəkədən ibarətdir.

Hər bir əsərin əvvəlində mütləq onun tempi (yəni hansı sürətlə çalmaq lazım olduğu) göstərilir. Verilən pyesi aramla (moderato), nə tez, nə də ağır, yəni orta tempdə çalmaq lazımdır.

Notda göstərilmiş barmaqlarla çal.

Liqa dörd xanəni əlaqələndirir. Birinci frazanın sonuna doğru səslənməni azaltmaq, pauza anında əli dildən ayırmaq lazımdır.

Son səsi – fermata işarəsi olan bütöv notu mütləq daha bir çərək müddətində uzatmaq tələb olunur.

Evdə və dərsdə keçdiyən mahnıları yada sal, onları çal və oxu, müxtəlif tonallıqlara *transpozisiya* et.

SƏKKİZİNCİ DƏRS

MÜƏLLİMƏ

K.Çerninin etüdünün ilk xanələri üzərində işlərkən uşağa müstəqil olaraq musiqi parçasını tonikada bitirməyə kömək etmək lazımdır.

Göstərilən barmaqlarla uşaqlara *leqatonu* rəvan tərzdə çalmağı öyrədin. Unutmayın ki, əllər bir dildən o birisinə çox elastik, sərbəst hərəkət etməlidir.

Müəllim şagirdləri tədricən tonallığın mənasını anlamağa hazırlamalıdır. İndiyə kimi onların tonallıq haqqında anlayışı və təsəvvürləri yalnız musiqi duyumuna əsaslanırdı. Əlbəttə, bir dərsdə uşaqları qammanın quruluşu, əsas Azərbaycan məqamlarının xüsusiyyətləri ilə tanış etmək qeyri-mümkündür.

Səs sırasının əsas pillələri üzərində qurulan üçsəsliklər, ayrı-ayrı pillələrin sabitliyi və qeyri-sabitliyi haqda söhbət və bunların fortepiano arxasında nümayiş etdirilməsi, uşaqları qeyri-sabit pillələrin səslənməsinə xas natamamlığı hiss etməyə alışdırmaq, onlara VII pərdədə dayandırılmış melodiyanı oxuyub bitirməyi təklif etmək – bütün bunlar və bir çox başqa tapşırıqlar əsas tonika üçsəsliyini eşidib duymağa kömək edər. Major və minor üçsəslikləri üzərində işlərkən şagirdləri onların səslənməsini diqqətlə dinləməyə, məqamı duyuma əsasən təyin etməyə alışdırın. Üçsəsliklərin öyrənilməsi şagirdlərin gələcək dərslərdə tanış olacağı arpeciolar üzərindəki işinə hazırlıqdır.

ŞAGİRDƏ

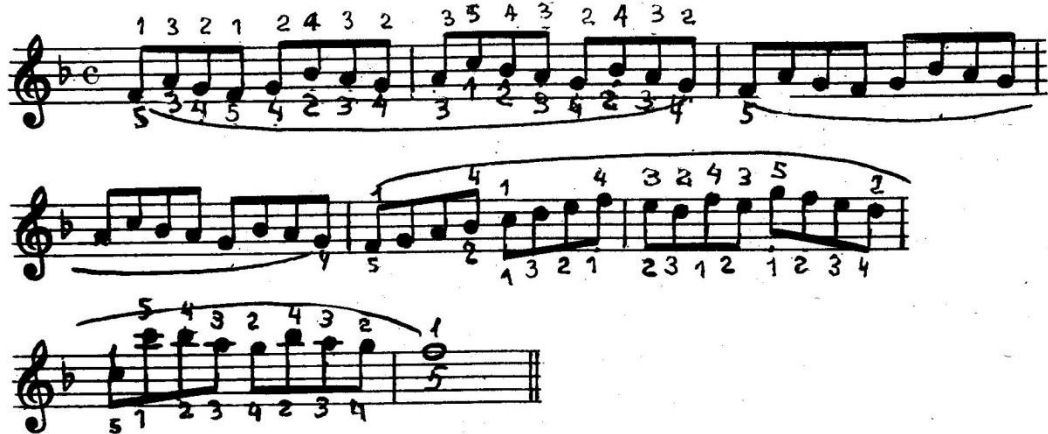
K.Çerninin etüdü daxil olmaqla bütün keçilən pyesləri bir neçə tonallığa transpozisiya et.

“Boz keçi” mahnısını axıra kimi öyrən.

Sənə tanış olan bütün əsərləri iki əllə çalmağı davam etdir; melodiyanı bas açarında ayrı-ayrı səslərdən ibarət müşayiətlə çal. Müşayiət I, IV, V pillələrdəki səslərdən təşkil olunur.

Xatırladaq ki, birinci pərdədə (I) əsas səs yerləşir. Melodiya çox zaman məhz bu səslə bitir.

ETÜD

Çerninin “1 №-li etüd”ünün ilk iki xanəsinə göstərilən barmaqlarla əvvəlcə sağ, sonra isə sol əllə, daha sonra isə *unison* şəklində çal.

Hər frazanı *legato* üsulu ilə ifa et. 4/4 ölçüsünün nə ifadə etdiyini sən artıq bilirsən. Onu da yadda saxla ki, bəzən 4/4 əvəzinə “C” yazılır.

ƏMƏK HAQQINDA MAHNI

Əlimizlə yaşıllaşır
Şən torpağımız,
Ömrümüzətk çiçək açır
Meyvə bağımız.

Bu mahnını hansı barmaqdan başlayaraq öyrənmək daha rahat olardı?
Onu bir neçə tonallıqda çalmağa çalış.

XƏZAN

Листопад, листопад,
Листья желтые летят.

“Xəzan” mahnısını çal.
 Nəyi dəyişmək lazımdır ki, o, eyni adlı minorda səslənsin?
 Kömək edirik: yalnız bir səs dəyişir. Lakin musiqinin xarakterini tamamilə dəyişməsi üçün bu kifayətdir.
 Xatırladıyıq: əsas üçsəsli birinci, üçüncü və beşinci pillələrdən ibarətdir.
 Do major üçsəsliyində hansı səslər var? Bu üçsəsliyi yaz.
 Bəs do minorun üçüncü pilləsində hansı not yerləşir?
 Sənə tanış əsərləri nota baxmadan müxtəlif səslərdən yazmağa çalış.
 Sonra isə yazdığını çalıb yoxla.

DOQQUZUNCU DƏRS

MÜƏLLİMƏ

Yeni ifa vərdişlərinin öyrənilməsi, musiqi biliklərinin – musiqi savadı, not yazıları, ölçülər və s. mənimsənilməsi üzərində iş fantaziyanın, yaradıcılıq təxəyyülünün, təkcə müstəqil surətdə düşünmək deyil, həm də nə qədər sadə olsa belə öz əsərini yaratmaq bacarığının inkişafı ilə sıx təmasda aparılmalıdır.

Bu, müəllimin dərsi necə qurub istiqamətləndirmək, uşağın qəlbində hansı cavab tellərini oyatmaq, onun musiqi qabiliyyətini hansı yolla üzə çıxarmaq məharətindən asılıdır. Əks təqdirdə, əgər dərstdə formal olaraq anlayışlar və təriflər öyrənilərsə, onda uşaq musiqinin sirlərini kəşf etmək sevincindən məhrum olar, məşğələlər onu yeni biliklərlə zənginləşdirməz. O, musiqini sevməz. Halbuki uşaq qarşısında musiqi aləminin gözəlliklərini tədricən açmaq – dərsin əsas qayəsini təşkil etməlidir.

Hər hansı bir intervalı seçib, onunla başlanan mahnını yada salmaq və çalmaq, musiqi tapmacaları, sualları fikirləşib tapmaq yaxşı olardı.

İntervalları sadəcə olaraq öyrənmək məsləhət deyil. Onları ayrı-ayrılıqda deyil, hər hansı bir musiqi parçasında başqa səslərin əhatəsində daha yaxşı duyub qavramaq olar.

ŞAGİRDƏ

SOL-SAĞ

Левой-правой,
 Левой-правой,
 На парад идет отряд!

Bu yeni mahnını öyrənmək çox asandır.
 Notlar və onların səslənmə uzunluğu artıq sənə tanışdır.
 Tapşırıq: mahnının ölçüsünü müəyyənləşdir.
 Bunun üçün sən hər xanədə neçə çərək olduğunu aydınlaşdırmalısan.
 Ölçünü açarın yanında yazdınmı?
 Başqa bir tapşırıq: *do* və *sol* notları arasındakı interval necə adlanır? Üçüncü və dördüncü xanələrdə barmaqları müəyyənləşdir və qeyd et.
 Bu mahnını çal və oxu. Melodiyanı yadda saxladığın kimi bas açarında yaz. Onu hər iki əllə *unison* şəkildə çal. Kvinta intervalından ibarət müşayiət seçib tap və həmin kvintanı güclü paya uyğun yerdə, yəni hər xanənin əvvəlində çal.
 Mahniyə münasib major üçsəsliliyi tap. O hansı tonallıqda yazılmışdır?
 Mahnını əvvəl ağ dillərdən, sonra isə qara dillərdən qurub çal.
 Bizcə, mahnının melodiyasını dəyişdirib daha da maraqlı etmək olar.
 Odur ki, xanələrin sayını, ölçünü, ritmi olduğu kimi saxlayıb, melodiyanı yaxşılaşdırmağa və ya tamamilə yenisini bəstələməyə çalış.

İDMAN HAQQINDA MAHNI

İdmanı sevirik biz,
 Bir, iki, üç, dörd
 Bərkiyər bədənımız
 Bir, iki, üç, dörd

Kim sevir sə idmanı
 Bir, iki, üç, dörd
 Poladdan olar canı
 Bir, iki, üç, dörd

“İdman haqqında mahnı” daha çətindir. Burada ritm tez-tez dəyişir: gah iki çərək və yarım not, gah, əksinə, yarım not və iki çərək, gah da bərabər çərəklər (hər frazanın ilk xanəsində) və ya bərabər yarım notlar (hər frazanın axıncı xanəsində) ardıcılılaşır.

Melodiyanı çal və əvvəlcə sözsüz, sonra isə sözlü oxu. Ölçünü müəyyənləşdir.

İndi mahnı üzərində ciddi iş apar: not kağızını hazırla, melodiyanı yuxarı sətrə köçür. Aşağı sətirdə, bas açarında (açarı yazmağı unutma) hər xanənin əvvəlində müşayiətin notlarını yaz. Əvvəl-əvvəl müəllim sənə kömək edəcək.

Bu mahnı qeyri-adidir. Onun birinci yarısı minorda, ikinci yarısı isə majordadır. Buna musiqidə tez-tez təsadüf etmək olar.

Yazdığın notlardan kvintalar, sonra isə üçsəsliklər qur. Major və minoru daha dərindən duymaq üçün onların sələnməsinə diqqətlə qulaq as. Sonra isə mahnını fa # notundan *transpozisiya* et.

Çerninin “1 №-li etüd”ünü (ancaq əvvəlini) müxtəlif tonallıqlarda çalıb öyrənməyi davam et.

Xromatik çalışmanı təkrarla.

İndi isə barmaqlar üçün yeni bir “trel” tapşırığı ilə tanış olacaqsan.

Əvvəlcə tapşırığı royalın qapağı üzərində icra et, sonra klaviaturada çal. Daha zəif barmaqlar (dördüncü və beşinci) ikinci və üçüncü barmaqlar kimi güclü və çevik olmalıdır. Buna nail olmaq üçün verilən tapşırıqlara xüsusilə çox vaxt ayırmalısan.

PYES

Janina Qarsianın iki əl üçün yazılmış pyesini öyrən.

Sol əldə birinci fraza sanki sual ifadə edir, sağ əldə ikinci fraza isə ona cavab verir.

Liqa, nüanslar və barmaqlara diqqət yetir. Ölçüyə dəqiq riayət et.

Yuxarıda intervallar yazılmışdır. Onları bilmək və istənilən səsdən “qurmağı” bacarmaq lazımdır.

Pyes hansı tonallıqdadır? Onun birinci səsi nədir?

Sonralar, gələcək dərslərdə bu və sənə tanış olan başqa mahnı və pyesləri *unison* şəkildə, müxtəlif səslərdən çal.

ONUNCU DƏRS

MÜƏLLİMƏ

Dahi Azərbaycan bəstəkarı Üzeyir Hacıbəylinin “Uşaq mahnı”sından başlayaraq, şagirdə musiqi əsərini “gözü ilə araşdırdıqdan” sonra onu üzdən oxumaq vərdişini aşılamaq olar.

Əsərin dərhal səlis ifa olunmasını tələb etmək lazım deyil. Birinci dəfə onu tam halında qavranılması, bəzi səhvlərə baxmayaraq çalğının sona çatdırılması daha mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Hazırlaşmadan notu üzündən oxumaq bacarığı – işin çox vacib tərkib hissəsidir.

Bu dərs işin başlanğıc mərhələsinə bir növ yekun vuracaq.

Hər hansı bir keçilən əsəri ən müxtəlif variantlarda soruşa bilərsiniz: məsələn, şagirdə əsəri çalıb oxumağı və ya təkcə oxumağı, *transpozisiya* etməyi, *do, sol, re, fa, lya* notlarından major üçsəsliyini çalmağı, *do, re, mi, fa, sol, lya* notlarından kvinta qurmağı təklif edin.

Valideynləri dərsə dəvət etmək olar.

Uşaqlara tez-tez qiymət qoyun. Onlar bunu çox sevirlər.

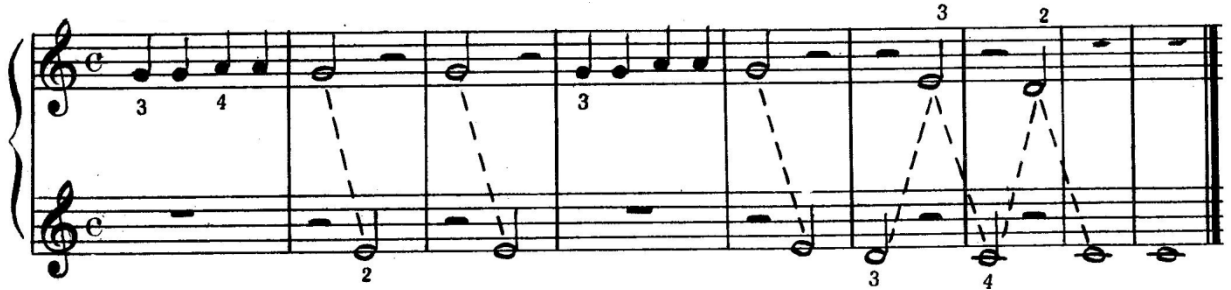
Şagirdin kiçik belə müfəvvəqiyyətini gözdən qaçırmayıb, onu vaxtaşırı tərifləyin.

İşin başlanğıc mərhələsi sona çatır. Uşaqlar hiss etməlidir ki, onlar nəyə isə nail olublar, nəyi isə mənimsəyiblər. Bu, onlarda məşğələləri davam etdirmək həvəsini oyadar.

Ş A G İ R D Ə

UŞAQ MAHNISI

Üzeyir Hacıbəyli

“Uşaq mahnısını” öyrən. Onu sənin üçün Azərbaycan professional musiqisinin banisi, dahi bəstəkar Üzeyir Hacıbəyli yazmışdır.

Nota bax: ölçü, səs uzunluqları, pauzalar, tonallıq, temp və barmaqlara diqqət yetir.

Bütün bunları özün üçün aydınlaşdırdıqdan sonra əsəri üzündən çal.

Elə musiqiçilər var ki, notu üzündən kitab kimi sərbəst oxuya bilirlər. Əgər sən lap kiçik yaşlarından bu sənəti öyrənməyə başlasan, gələcəkdə ona möhkəm yiyələnə bilərsən.

İlk dəfə çalarkən səhv edirsənsə, dayanma, əsərin ifasını axıra çatdır. Onda pyes haqda tam təsəvvür alarsan. İkinci dəfə sən onu daha yaxşı, üçüncü dəfə isə lap yaxşı çalacaqsan.

İndi isə “Uşaq mahnısını” müxtəlif tonlardan çal.

Əvvəlki dərslərdə öyrəndiklərinin hamısını təkrar et. Sənə tanış olan musiqi əsərlərini ayrı-ayrı tonallıqlara *transpozisiya* et.

Barmaqları düzgün qoymağı unutma. Başlıcası isə odur ki, çaldığın gözəl səslənsin. Axı sən musiqi əsəri çalırsan. Musiqi isə gözəlliklə dolu böyük bir sənətdir. O, bütün dinləyicilərin ürəyini məftun edir.

Sən bir ifaçı kimi öz çalğın ilə insanlara sevinc bəxş edə bilərsən.

Sənə yaxşı qiymətlər almağı arzulayırıq.

ON BİRİNCİ DƏRS

MÜƏLLİMƏ

Siz şagirdlə qammalar üzərində ciddi işə başlayırsınız.

Əlin sərbəst hərəkətinə nail olmaq üçün şagirdə baş barmağı düzgün qoymaq vərdişini aşılamaq vacibdir. Dərsin başlıca çətinliyi də elə məhz bundan ibarətdir. Unutmayın ki, baş barmaq üçüncü və dördüncü barmaqların altına qoyulmamalıdır. Onu lazımi dilə yaxınlaşdırıb yavaşca hərəkətlə həmin dilə keçirmək lazımdır.

Do majordan sonra digər qammaların öyrənilməsi qaydası ənənəvi olmaya da bilər. Maraqlıdır ki, Şopen *mi major* qammasını məşğələlərin başlanğıcı üçün ən münasib və rahat qamma hesab edirdi. Çunki bu qammanı çalarkən əlin vəziyyəti çox təbii olur, barmaqlar isə qara dillərdən ağ dillərə sanki sürüşüb keçir. Bu baxımdan həmçinin *re, ly, si major* qammalarını çalmaq asandır. Onalrı ifa edərkən baş barmaq qara dildən ağ dilə çox təbii surətdə keçir.

Yalnız sağ əlin sərbəst hərəkətinə nail olduqdan sonra qammanı sol əl ilə çalıb öyrənməyə başlamaq lazımdır. Özü də qammanı iki əllə, *unison* şəklində çalmaq üzərində iş gələcək dərslərin qayəsidir. Bu, uzun sürən prosesdir. Onu sürətləndirmək məsləhət deyil.

Qammalar üzrə iş darıxdırıcı olmasın deyə məşğələlərə “oyun” ünsürləri daxil etmək vacibdir. Məşğələlər zamanı yaradıcılıq təxəyyülünü asanlıqla inkişaf etdirmək mümkündür. Uşaqlara ən müxtəlif oyunlar: səs sırasının aşağıdan yuxarıya və əks istiqamətdə hərəkətinə uyğun sözlər qoşmaq, “susan” notlar, yəni bir notu oxumaq və ya çalmaq, digərini isə öz-özünə oxumaq, sual-cavab etmək və yaxud axıracan çalınmamış qammanı oxuyub, çalıb bitirmək və s. başqa “oyunlar” təklif etmək olar.

Pillələr üzrə cəld, yavaş sıçrayışlarla (yəni tonallığın yalnız əsas pillələrini çalmaqla) “hərəkət etmək” uşaqların çox xoşuna gəlir və onlar bu oyuna həvəslə qoşulurlar. Uşaqların fantaziyası qammalar üzrə məşğələləri maraqlı səpgidə qurmağa imkan yaradır. Şagird applikaturanı mənimsəsin deyə ona müstəqil olaraq, barmaqları notların altında yazmağı məsləhət görün.

Bütün bunların şagird tərəfindən mənimsənilməsi müəllimin müvəffəqiyyəti sayıla bilər.

ŞAGİRDƏ

Sən bu dərsdə qammaları öyrənməyə başlayırsan. Onlar haqqında sənin məlumatın artıq çoxdur. Do major qamması *do* ilə növbəti oktavanın *do* notu arasında yerləşən ağ dillər üzərində qurulur. Qammanın bütün yeddi pilləsi bir-birinin ardınca çalınır.

Barmaqların sayı beş, pillələrin sayı isə yeddi olduğundan, qammaların ifası üçün xüsusi barmaq ardıcılığı – applikaturadan istifadə olunur.

Do major qammasını belə barmaqlarla çalmaq lazımdır:

Birinci barmaq üçüncü və dördüncü barmaqların altına yatmamalı, əllə birlikdə hərəkət etməlidir. Əks təqdirdə sən qammanı rəvan sürətdə çala bilməzsən.

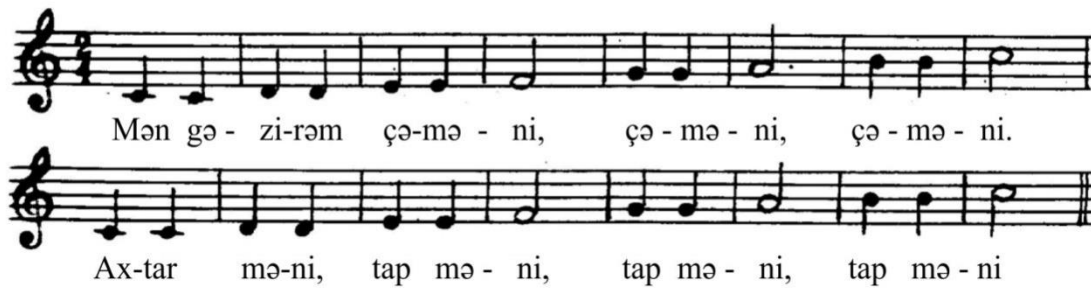
Bu tapşırıq sənə qammanı əli silkələməyərək bütün klaviatura üzrə bərabər səslə çalmağa kömək edəcəkdir.

MƏN GƏZİRƏM

Я гуляю во дворе,
Вижу домик на горе.
Я по лесенке взберусь
И в окошко постучусь.

MƏN GƏZİRƏM ÇƏMƏNİ

Mən gəzirəm çəmənini,
Çəmənini, çəmənini
Axtar məni, tap məni,
Tap məni, tap məni.

“Mən gəzirəm” və “Mən gəzirəm çəmənini” mahnıları *do major* səs sırasının pillələri üzrə qurulub.

Bu mahnıların bütün səsləri iki dəfə təkrar olunur?

Çal və diqqətlə qulaq as. Barmaqları düzgün götür. Mahnını oxu. Sonra notların adını deyə-deyə çal. Özün də mahnı üçün sözlər fikirləşib tapa bilərsən. Notların səslənmə uzunluğu sözlərə uyğun olsun deyə onu dəyişdirmək də olar.

“Mən gəzirəm çəmənini” mahnısı üzərində də belə bir iş aparmaq lazımdır. O da *do major* qammasının pillələri üzrə qurulub. Ancaq mahnıda ritmik dayanacaq daha çoxdur. Onu notların adı ilə birlikdə öyrən, ölçünü müəyyənləşdir. Hər iki mahnını *mi* *majora* transpozisiya et. Onlar *mi* *majorda* hansı notdan başlanacaqlar?

QUŞLAR

KAÇI-KAÇI

Ах, качи-качи-качи,
Прилетели к нам грачи.

“Quşlar” və “Kaçi-kaçi” mahnılarında *do major* qamması yuxarıdan aşağıya doğru hərəkət edir. Onlar musiqi etibarı ilə eynidir və ya bir-birindən fərqlənir? Əgər fərqlənirlərsə, bu fərq nədədir?

“Quşlar” mahnısında barmaqları yaz. Bu mahnını *re* və *lya majora* transpozisiya et. Onu *non legato* üsulu ilə çal.

İndi isə çalmağı öyrəndikdən sonra Çerninin 1 №-li etüdünü axıra kimi ifa et. Etüddə açarın yanında *si-bemol* işarəsi yazılıb. Deməli, bütün pyes boyu *si* notu ilə qarşılaşdıqda onu azaltmaq, yəni *si-bemol* kimi çalmaq lazımdır.

Etüd hansı tonallıqdadır? Onun əsas notları hansılardır? Diqqətlə bax...

Sənə kömək edirik: etüd *fa major* tonallığındadır. *Fa major*da açarda həmişə *si-bemol* işarəsi yazılır. Bunu yadda saxla! Saya-saya çal: *bir və, iki və, üç və, dörd və*.

Etüddə *liqalara* diqqət yetir. Notda göstərildiyi kimi çal. Frazanın sonuna doğru göstərildiyi kimi çal. Frazanın sonuna doğru səslənməni zəiflət və əli dildən yüngülcə ayır. Yeni frazanı təzyiqsiz tərzdə, yumşaq səslə başla. İki əllə çalmağı öyrən. Pyesi imkan daxilində bir neçə tonallığa transpozisiya et.

BALACA GƏMİ

Пароходик-пароход
Мимо пристани плывёт.
Черный дым за трубой.
Красный флаг за кормой.
Погоди-ка, пароходик,
Ты возьми нас с собой!

Подвези нас к бережку,
Погуляем на лужку,
А потом в лес пойдем,
Там клубники наберём.
Земляники и клубники
Своей маме принесём.

SUAL-CAVAB

– Dənizdə görünür?
– Gəmilər.
– Gəmiləri kim sürür?
– Əmilər

– Dənizdə daha nə var?
– Balıqlar.
– Bəs balıqlardan başqa?
– Buruqlar.

“Balaca gəmi” və “Sual-cavab” mahnıları da *do major* tonallığındadır. Ancaq burada səs sırasının ardıcıl hərəkəti pozulur, sıçrayışlara təsadüf olunur. Barmaqları müəyyənləşdir və yaz. Müxtəlif tonallıqlarda çal. Say. Bütün bunları diqqətlə öyrən!

ON İKİNCİ DƏRS

M Ü Ə L L İ M Ə

Şagirdlərə sezura haqqında anlayış vermək vacibdir. Nəfəs almaq üçün fasilə mahnının ümumi ritmini pozmamalıdır.

Əli isə klaviaturadan yumşaq tərzdə ayıraraq növbəti frazanı ehmallıca, o qədər də bərk olmayan səslə (*mf*) notda göstərilən barmaqlarla çalmağa başlamaq lazımdır.

Qara dillərdən transpozisiya etmək işində uşaqlara kömək edin.

O.Zülfüqarovun “Yolka” mahnısında yeni ritmik şəkil nəzərə çarpır. Yaxşı olar ki, uşaqlar bu ritmə müvafiq sürətdə əl çalaraq onu yadda saxlasınlar.

Ü.Hacıbəylinin “Yaxşı yol” pyesində şagirdin diqqətini liqalar, onların rəvan ifasına, yumşaq sonluqlarına yönəltmək lazımdır.

Ş A G İ R D Ə

Bəstəkar M.Krasevin Z.Aleksandrovanın sözlərinə yazdığı “Yolka” mahnısını uzun illərdən bəri ölkəmizin hər yerində oxuyurlar. Bu, çox şən, sevinc və işıq dolu bir mahnıdır. Axı hansı uşaq Yeni il bayramını səbirsizliklə gözləmir?

Not yazısına diqqət yetir. Bəstəkar *do major* qammasının bütün səslərindən istifadə edib? Hansı səs çatmır? Hər bir xanədə neçə çərək vardır? Ölçünü müəyyənləşdirib yaz. Mahnını çalaraq sözləri ilə oxu.

YOLKA

Маленькой ёлочке
 Холодно зимой,
 Из лесу ёлочку
 Взяли мы домой.
 Бусы повесили
 Встали в хоровод.
 Весело-весело
 Встретим Новый Год!

İndi işə tapşırıq alacaqsan.

Görürsənmi, yuxarıda bəzi xanələr arasında vergül qoyulub. Bu, adi vergül deyil. O, harada nəfəs almaq lazım olduğunu bildirir. Axı mahnını əvvəldən axıracan fasiləsiz, nəfəsi dərmədən oxumaq qeyri-mümkündür. Ona görə də mahnılarda tez-tez belə işarələr qoyulur. Onlar müğənniyə nəfəsini tənzimləməyə, bir növ onu mahnı boyu dəqiq bölüşdürməyə kömək edir.

İnstrumental musiqidə də belə işarələrə təsadüf olunur.

Krasevin “Yolka” mahnsını asanlıqla transpozisiya etmək olar.

Tapşırığı bir az çətinləşdir: mahnını qara dillərdən çalmağa çalış.

YOLKA

Ёлка, ёлка, ёлочка
Мы ждали целый год!
Все пришли на праздничный
Весёлый хоровод!

O.Zülfüqarovun “Yolka” mahnısını araşdırıb öyrən. Mahnı hansı tonallıqda, ölçüdə yazılıb?

Açardakı si-bemol işarəsindən başqa, hansı notların yanında bemol yazıldığına diqqət yetir.

Bu pyesdə iki dəfə nöqtəli nota (♫) təsadüf edəcəksən. Nöqtə onu bildirir ki, çərəyə onun səslənmə müddətinin yarısı əlavə olunur. Bu notu “bir” və “iki” sayırlar. Sonrakı “və” isə artıq növbəti nota – səkkizliyə aiddir. Diqqətli ol!

YAXŞI YOL

Andante

Ü.Hacıbəylinin “Yaxşı yol” pyesində liqalara diqqət yetir. Onlar sənə musiqinin xarakterini düzgün ifadə etməyə kömək göstərəcəklər. Hər liqanın sonunda səslənməni bir qədər azaltmaq, əli yumşaq tərzdə klaviaturadan ayırmaqla bitirmək lazımdır.

Melodiyaya münasib müşayiət bəstələməyə çalış.

ON ÜÇ ÜNCÜ DƏRS

MÜƏLLİMƏ

Şagirdlər klaviatura, not xətləri, notların yerləşməsi, sadə səs uzunluqları, ölçülər, pauzalar, alterasiya işarələri, applikatura, nüanslar ilə tanış oldular...

Siz uşaqlara alət arxasında düzgün oturmağı öyrətmisiniz. Onlar əlin qoyuluşuna, bəzi səslənmə üsullarına müəyyən dərəcədə yiyələniblər. Uşaqlar asan pyesləri transpozisiya etməyi, melodiya münasib sadə müşayiət seçməyi öyrənməklə yanaşı, bəzi tonallıqlarla da tanış olublar.

Siz notu üzdən oxumaq vərdişinin mühüm əhəmiyyətini izah edib, bu sənəti gələcəkdə inkişaf etdirmək üçün möhkəm təməl daşı qoymusunuz. Uşaqlar applikaturanı düzgün tətbiq etməyi, barmaqları müstəqil sürətdə müəyyənləşdirməyi, asan pyesləri yadda saxlayıb nota köçürməyi bacarırlar.

Ən başlıcası isə odur ki, uşaqlar artıq musiqi aləminə cəlb olunublar. Onların yaradıcılıq təxəyyülü və fantaziyası, musiqi hadisəsini müstəqil sürətdə qiymətləndirməyə meyli, bütün anlayış və təsəvvürlərə qarşı fəal münasibəti, incəsənətdə öz “mənliyini”, şəxsiyyətini ifadə etmək istəyi formalaşmağa və inkişaf etməyə başlamışdır.

Biz gələcək dərslər üçün nə məsləhət görə bilərik?

Aydın təsəvvür etmək lazımdır ki, şagirdlərlə iş çox rəngarəngdir. Hər yeni dərs müəllim və uşaqların qarşısına yeni, bəzən tamamilə gözlənilməz vəzifələr qoyur.

Şagirdləri qabaqda hələ musiqi savadını inkişaf etdirmək, müxtəlif əsərlər, bəstəkarların və onların həyat və yaradıcılığı, janrlar, instrumental, vokal, xalq musiqisi, opera, simfoniya ilə tanışlıq kimi maraqlı bir proses gözləyir.

Əlbəttə, bütün bu iş təlimin ibtidai mərhələsinin sadə imkanları çərçivəsində aparılır.

Müəllim həmişə yaradıcı bir şəxsiyyətdir. Onun pedaqoji axtarışları, fərdi dəst-xətti, incəsənətə vurğunluğu şagirdi həvəsləndirər, onun bir uşaq sadələvhlüyü ilə “**Musiqi**” axtarışlarına kömək edir.

Ş A G İ R D Ə

Açarda işarəsi olmayan, bir diyezli və bir bemollu, iki işarəli qammalar üzərində işi davam etdir.

Sən qammaları ildən-ilə getdikcə daha yaxşı, cəld çalacaqsan.

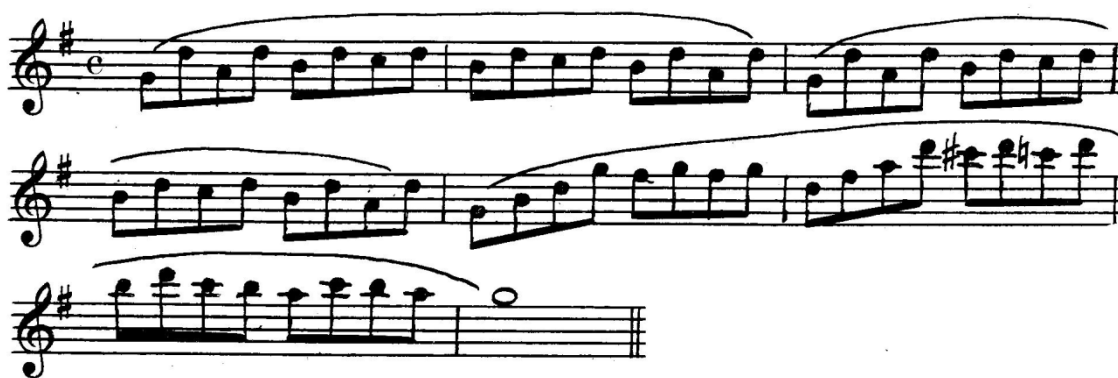
Lakin buna nail olmaq üçün ciddi işləmək lazımdır.

Mi major qammasını öyrən. Bu qammanın açarda dörd işarəsi – dörd diyezi (*fa diyez, do diyez, sol diyez, re diyez*) vardır.

Çerninin 9 №-li etüdünü öyrən.

Burada sən ilk dəfə diyezi inkar edən işarə – bekara (♮) təsadüf edəcəksən. Bekarı tap. O hansı nota aiddir? Etüd hansı tonallıqdadır?

ETÜD № 9

Barmaqlara xüsusilə diqqət yetir. Əgər bir barmağı belə səhv götürsən etüd alınmaya bilər. Etüdü ayrı-ayrılıqda sağ və sol əl ilə, sonra birlikdə unison şəklində çal. Basda sol əl ilə melodiyanı müşayiət etməyə çalış. Müşayiət hər xanənin güclü payında çalınan bir səs, kvinta və ya üçsəslikdən ibarət ola bilər.

Fikirləş, sonra isə diqqətlə qulaq as: yaxşı səslənir?

Lidiya Nikolayevna Yeqorova bütün həyatını musiqiçi-pianoçuların tərbiyəsinin rəşional yollarının və üsullarının öyrənilməsinə həsr edən istedadlı, cəsəətli pədaqoq-eksperimentator və metodistdir.

O, 1902-ci ilin martın 5-də Tiflisdə müəllim ailəsində anadan olmuşdur.

1917-ci ildə Yeqorova Batumi şəhərində təhsil aldığı gimnaziyanı bitirir və 1919-cu ildən təhsilini ailəsi ilə birgə köçdüğü Bakı şəhərindəki Musiqi məktəbində (Muzkombinat) davam edir.

1922-ci ildən, o, artıq bu məktəbdə dərş deyir və eyni zamanda Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında G.G.Şəroyevin sinfində təhsil alır.

1928-ci ildə Lidiya Nikolayevna Konservatoriyanı bitirir və 1937-ci ilədək Musiqi məktəbində işləyir.

1935-ci ildə, o, Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının (ADK) nəzdindəki 10 illik musiqi məktəbində işləmək üçün dəvət alır

1936-cı ildən L.Yeqorova ADK-da fəaliyyət göstərir və ona ilk dəfə fortepiano ifaçılıq tədrisinin metodikası kursunun təşkili və işlənilməsi tapşırılır. Lidiya Nikolayevna öz metodik təcrübəsinə tədrisin ikili didaktik üsulunu daxil edir. Üsul məsləhətçi-müəllimin tələbə ilə, tələbənin isə məsləhətçi-müəllimin rəhbərliyi altında şagirdlə qarşılıqlı əlaqələrinə əsaslanırdı.

İllər boyunca L.Yeqorova Bakı şəhərinin aparıcı metodisti idi. O, daim respublikanın digər şəhərlərinin də musiqi təhsil ocaqlarına köməklik göstərmişdir.

Çoxillik pədaqoji fəaliyyəti ərzində saysız-hesabsız dərəcədə çoxlu şagirdlər yetişdirmişdir. Onların arasında ilk növbədə professorlar – Azərbaycanın Xalq artisti Rauf Atakişiyev və Respublikanın Əməkdar müəllimi Elmira Əliyevanın adlarını çəkmək olar.

Lidiya Nikolayevnanın Regina İvanovna Siroviçlə birgə işlədiyi məşhur “Fortepianoda çalmağ üçün ibtidai dərşlik kitabı” adlı dərş vəsaiti xüsusilə tanınmışdır.

Lidiya Nikolayevna Yeqorova 1991-ci il iyunun 13-də Bakıda vəfat etmişdir.